

Списък и резюмета на научните публикации на доц. д-р Радка Василева за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по 1.2. Педагогика (Педагогика, Анимация и образование)

Хабилитационен труд

Монография

1. Арт анимация в образованието. Учители и ученици в драматично взаимодействие (2020)

Университетско издателство СУ „Св. Климент Охридски“ (268 печатни страници в две колони.)

Монографията представя авторски, специфичен като теория и практика подход в образованието, който се дефинира като Арт анимационен. Той е представен многоаспектно т.е. като едновременно функциониране в области на философията, педагогиката, изкуството и обществените науки. Анализирани са в контекста на своята историко-ценностна, теоретична и приложна свързаност с различни философски, психологически, социологически и педагогически подходи, което го прави изключително значим като история и го утвърждава като важна необходимост за съвременното ни. Проследено е неговото начало посредством културно-историческо и социално-педагогическо интерпретиране на арт анимирани практики, които постепенно се превръщат в специфични със своето изобразително, преживелищно и научно въздействие феномени на визуалното изкуство и образование.

В първа глава на монографията са анализирани многопосочните връзки на свързаност на Арт анимацията, проектирана за образователни цели с четири различни теоретико-приложни групи от теории, а именно:

1. *Ролево-поведенческите теории*, развиващи се в драматично организирана среда за постигане на високи нива в развитието на лична и социална компетентност: Теорията на Аристотел за поетическото изкуство; Теория на психодрамата, драма и арт терапията-Джейкъб Морено, Уорън-Андерсън, Грейнджър, Адам Блатнър, П. Нил, Е. Левин, Ст. Левин и др.; Теорията на Дороти Хийткот и последователи за драма в образованието,

която е представена като основополагаща за последващото развитие на образователна драма в световен план; Теории за играта и ученето посредством игра (Й.Хьойзинха, Дж. Брунер, Л.Виготски , Ед. Клапаред, Фр.Фрьобел, М.Монтесори и др.).

2. Теориите на *действено, преживелищно , интерпретационно и рефлексивно ниво за постигане на автентични идеи за случващото се, отношенията с групите и обществото, както и за формиране на умения за групова работа.* Тук са включени теории за ученето чрез преживяване(Д. Колб); теорията за учене чрез действие (learning by doing)- Джон Дюи; теориите за рефлексивното учене и произтичащите стиловете на учене (Д. Колб, Хъни и Мамфорд, Силвермен и Фелдър, Райдинг и Рейнър); сътрудническото учене / Джонсън и Джонсън, Р. Славин и др. /

3. Теориите, основани на *драматичното взаимодействие за постигане на интелигентност и екзистенциална осъзнатост,* които корелират с арт анимацията в образованието, а именно: теории за екзистенциалните тенденции (Абелано, В. Франкъл, Р.Мей, Ъ. Ялом и др.);теорията за оригиналността (Малцман); теория на многобройните интелигентности, емоциите и емоционалната интелигентност(Х. Гарднър, Д. Голман).

4. Теории базирани върху *визуално-образен и мултисензорен подход за постигане на иновативни идеи, философско мислене и екологично съзнание.* В тази група са анализирани теорията за двойното кодиране (Пайвио), теорията на латералното мислене / Едуард де Боно/, теорията за контекстно- ситуираното учене (Браун, Грено, Мур), теорията за ученето чрез откриване (Дж. Брунър) и теорията за мултисензорния принцип /Я. Мерджанова/.

Дефиниран е като арт анимационен подходът в образованието, който се разкрива чрез дуално проектирани образователни тенденции, които са представителни за него и формират устойчивостта си чрез взаимно проникване и съхраняване на спецификата си.

1. Включване на обучаваните в процеси или дейности, които се стремят да наподобят процеси или дейности подобни на действителните т.е. с неустановена и неясна истинност и в такива с установена като истинна научна фактологичност и процесуалност: Анимационен е подходът заради

това, че интерпретира съдържание на образованието, включва процеси за достигане до знания, използва среда за обучение и предпочита обучителни дейности подобни на действителните т.е. оживява във въображаем план изучаваните феномени симулирайки и подражавайки на всичко, по всички начини и навсякъде, където и защото приличат на действителното т.е. анимира компоненти на образователното съдържание пребивавайки в тях, преработва реалните преживявания на обучаваните за свои цели и се стреми да оценява явленията и преживяванията като подобни на истинските. Създава се специфична хиперреалност, но нелишена от сензитивно усещана атмосфера, а изпълнена с живот, който изобразява реални житейски прототипи работейки в исторически план, съвременни измерения и свят на въображаемото бъдеще. Тази детерминанта на арт-анимацията в образованието я поставя в периметъра на постмодерната култура и е проявление на културните промени, които настъпиха в двайсет и първи век.

2. Непрекъсната контекстуална промяна и движение в търсене на социална, общностна устойчивост, личен смисъл съчетаваща се с относителната устойчивост, кодирана в научните достижения: Друго основание да определяме този подход като анимиран е работата на учителят и учениците в контекст, който е в непрекъсната промяна и движение, така както се случват явленията и събитията в действителността- непрекъснато движейки и променяйки се заради надграждащите се образователни цели, поставяни от самите участници в хода на действието или променящи се в нови, поради откритията, които индивидите и групите правят в небалансираната предварително среда, наподобяваща реалната. Интерпретационните анализи и рефлексивността на обучаваните са ресурс, който се използва за непрекъснато движение в промяната и достигане до временни решения, които търсят житейските си потвърждения и научни доказателства. Обучаваните усвояват предпочитанията на своята среда (хабитус), което създава усещане за мястото им в обществото, където ще чувстват заобикалящата ги действителност в пълна хармония с вътрешния им Аз. Асоциациите между натрупания собствен капитал и този на научно аргументираните достижения превръща придобитото знание в легитимно и отговарящо на стандартното придобиване на ново знание, което релаксира неустойчивия Ученик и му дава увереност като социален и научен изследовател.

3. Образователни арт дейности търсеци синхрон с научни хипотези, концепции и постижения: Арт характеристиката се пренася в образованието от изкуството и неговите възможности да включи учениците в сценично, изобразително и събитийно проектирани дейности, в които те сами или с научно-педагогическата подкрепа на своите учители и съ-участници ще достигат до разбиране, решения, идеи или оценка на изследваните феномени така, както това го правят творците в различните области на науката и изкуството. Така Учениците ще се ръководят и от рационалността, здравия разум и научните стандарти при формулиране на твърдения, но ще достигат до идеи, понятия, твърдения, образи, ценности и смисли като съчетание между рационалното мислене на учения и игровото отношение на артиста към и в тях.

4. Преживяване в специфична образователна среда и отработване на преживяването (рефлексивност): Ще се използва съвременното изкуство като среда, за да се осъществи преживелищно ориентирано обучение. Отработването на груповите и индивидуални преживявания ще ориентира учениците в идеите за света, обществото и тяхното участие в точно тези групови процеси, които са важни за техния живот. Симулираните като истински преживявания могат да имат способността да осмислят живота им и да му придадат лична, социална и културна значимост.

В монографията се аргументира и защитава идеята, че се изгражда *обучение върху основата на групови срещи, общи преживявания, работа във въображаема и подобна на действителната среда, многобройни обратни връзки, ролеви превъплъщения и взаимодействия, групови и индивидуални арт проекти, споделени интерпретации, рефлексивност и саморефлексивност,* които се предполага, че в своята уникална обвързаност като съдържание, процесуалност и дейности обогатяват:

- ✓ груповия и личен опит, заради многото специфични дейности, проектирани в производството на конкретни арт ;
- ✓ увеличават мисловния и поведенчески капацитет, както и афективните способности, заради споделените, интерпретирани и рефлексивно придобити поведения и чувства и
- ✓ благоприятстват личностното развитие на учениците като ги насочват към осмисляне на екзистенциални идеи относно собствения живот, себе си, другите и смисъла на случващото се;

- ✓ на екзистенциално ниво пораждат у учениците философски идеи за труда, бизнеса и връзките между хората;
- ✓ Обогатяват културата на учениците с интерпретации за образованието, изкуството, науката, социалното, общностното и културно наследство;
- ✓ формират смислени граждански и политически размисли за обществото.

Учениците работят като творци от различни изкуства:

- ✓ драматичното-театър и образователна драма;
- ✓ изобразителното- рисунки, графики, фотография, комикси;
- ✓ филмовото- фотоси, етюди, филми;
- ✓ музикалното- песни, аранжimenti, озвучаване;
- ✓ поетическото- разкази, есета, поеми и други.

Отличителното на този подход е:

- ✓ Анимирането (оживяването) на всички компоненти, които формират образователната дейност в съдържателен и процесуален план посредством включването им в специфични арт техники;
- ✓ Използването на анимирани(оживени) образи, които задействат по специфичен начин мисловния, поведенчески и афективен ресурс на учениците;
- ✓ атмосферата на разкрепостеност, която на практика свързваме с толерантност към идеите на всички, участващи в образователния процес;
- ✓ забавление, което означава позитивност и добронамереност и толерира желанието за необичайни експерименти заради самото експериментиране;
- ✓ допуска самоирония и шеговито отношение към случващото се в обучаващата се група;
- ✓ игровост, която асоциираме с взаимно стимулиране на учещите се към преднамерено изпробване на неконвенционални пътища т.е. нерационални в името на играта като развлекателна дейност, която се стреми да задейства и изследователския потенциал на обучаваните.

Организираното по този начин образование черпи живот от науката и изкуството; дава роли на учениците, които са роли едновременно на учени и на актьори; въвлича учениците целенасочено в не-структурирани и не-балансиращи поредици от педагогически взаимодействия, в които преднамерено се симулира случването на подобни на действителните или въображаеми ситуации т.е. оживява (анимира) педагогическото; играе с учениците и ги забавлява, но само за да проникне по-дълбоко в същността на научно

формулираните проблеми и да повиши мотивацията за търсене на нови знания; кара учениците да правят собствени интерпретации на случващото се, които надстройват с нови, индивидуално нюансирани идеи научния анализ; стимулира ги към рефлексивност, която поражда смисъл, който превръща ученика в търсеща личност, която осъзнава по нов начин всичко случващо се в образователния процес.

Всичко това, за да се постигнат предварително планирани специфични образователни цели, свързани с обогатяването на представата за образование на личността, като за личност, която действайки в процеси подобни на научните изследвания и чрез техники заимствани от творческите лаборатории на изкуството придобива по сравнително самостоятелен път знания, може да ги интерпретира многовариантно и е рефлексивно настроена към собственото си поведение и всичко, което би могло да го активизира за нови и по нови промени. Тази личност е способна да усвоява знания, нужни ѝ като необходима научна основа измежду предварително предвидена и дидактически осмислена научна съдържателност, но и да придобива нови знания по относително самостоятелен начин, които да я ориентират успешно и ефективно в света, да подпомагат личната ѝ адаптации към него и да я превръщат в двигател на социални, общностни и индивидуални промени, които са заредени с нов смисъл и формират нови ценности.

В тази концептуално организирана първа част на монографията са представени и специфичните, според автора, компоненти на Арт анимацията в образованието. Като такива са анализирани образът и неговата специфичност в образованието; анимирането на образи за образователни цели; ролята, влизането в роля и нейното образователно значение; интерпретацията в арт анимационния подход и рефлексията и рефлексивността, които чертаят нова перспектива за развитието и образоваността на личността.

Подчертано е особеното значение на образа и неговото анимиране, трансформацията му в роли и ролеви взаимодействия и значението му за постигането на образователни цели, както и за превръщането на обучението във все по-зависимо от качеството на образността. Отговорите се търсят в спецификата на анимираните образи за педагогически цели.

Представени са и принципи за анимиране на образи за образователни цели, които ги превръщат в надеждни инструменти за постигане на образователни цели, за създаване на анимирани образи от учители и ученици.

Анализирана е ролята, ролевото превъплъщение, ролевите взаимодействия, които очертават педагогическа перспективност за обучаваните и откриват пред тях смисъл в образованието и чрез образование, които обогатяват представата им не само за човешките взаимоотношения, а за функционирането и смисъла да учиш, работиш или взаимодействаш с другите.

Интерпретирането е анализирано като феномен, който заема централно място в различни философски, психологически и социологически парадигми. Педагогическото му обосноваване очертава специфичен интерпретационен кръг, в който личността се учи да споделя с другите своите лични мисли и преживявания и да формира постепенно ново знание, което се конструира автентично, интегрирайки гледните точки на връстниците, с които е придобито това знание и собствените възгледи.

Като специфичен компонент на арт анимационния подход се представя и компонент, в който участниците рефлектират върху собствените си преживявания и тези на другите. Реферират се различни концепции за рефлексивността. Представен е и авторски модел, който кореспондира директно с обучителните цели на арт анимацията. Той съчетава нива от когнитивен, афективен и психо-моторен порядък, които са операционализирани, за да подпомогнат учениците в постигането на смислотворящи, лично значими образователни аргументи.

Втора глава на монографията представя три различни групи проекти, които творят арт анимационния подход в образованието. Всяка от тези групи проекти интегрира различни арт анимирани образователни техники, практики и феномени. Авторът ги определя като различни формати, базирани на доминиращ арт анимиран феномен, а именно:

✓ Образователно-преживелищни проекти, основани на влизането на участниците в обучението в *роля* като централен феномен, очертаващ измеренията на *Сценичен, ролево-поведенчески, рефлексивен формат*;

✓ Образователно-художествени проекти, базирани върху феномена на *картинните изображения* като рисунки и фотоси, които рамкират *Картинен*,

визуално-образен, мултисензитивиращ формат и

✓ Социо-културни проекти, основани на *събитието* като образователно-развлекателен феномен, който дефинира *Събитийно-развлекателен формат в отворена формираща среда*.

Сценичният формат е същностно свързан чрез влизането в роля с процесите на личностна идентификация; формиране и рефлектиране върху личен и групов преживелищен опит; опит за ученето и обучението чрез използването на арт-техники, типични за драмата и театъра. Два основни типа сценично-организираны дейности се прилагат при осъществяването му:

✓ *Образователна драма*, представена от драма дидактични игри, ролеви игри, импровизации, мим, симулации, процес-драма и пиеса; всички те са представени детайлно както в теоретичен така и в практико-приложен план. Дадени са конкретни урочни приложения, които са концептуално аргументирани и методически разработени чрез конкретни урочни примери. Особен интерес представляват авторските варианти на процес-драма с картинно изображение и процес-драма в събитие. Пиесата като учебно представление от деца за деца също е детайлно представена в сценичен и учебен вариант.

✓ *Образователен театър*, разработван за цели на обучението и възпитанието, и за решаване на социални проблеми и конфликти е представен като авторски вариант, който се разработва и функционира без прекъсване от 1995 година. Той е осъществяван във вариант на директивен лидерски модел в период от 1995 до 2009 година и трансформиран в модел с конструктивистки профил от 2009 година до днес. Актуалната му презентация се определя чрез пиеси изградени върху дилеми, интеракции с публиката и рефлексивност в края на представленията. Разработват се нов тип пърформанси за решаване на конфликти, в които публиката участва в избора на поведенчески стратегии за героите и предопределя развитието на действието. Този нов подход се прави заради експеримента, който ще позволи намирането на все по-добри житейски решения в събития и процеси подобни на действителните. Ориентираността към съобразяване и адаптиране на пиесите с избора на публиката дефинира театрално-образователната система на образователен театър като конструктивистки и изследователски модел фокусиран върху развитието не само на познанието, но и на афективната природа в личността на ученика чрез типични техники на арт анимационния подход.

Картинният формат работи за умения на учениците да комуникират свои идеи и опит посредством изображения като рисувани картини, макети, графични изображения и фотоси направени от тях самите като истории и сценарии.

- *Рисунки*, които са направени от учениците като комикси, графични новели, илюстрации на текстове и книги.
- *Фотоси*, композирани като популярни проекти Фото-войс, Фото книга, Фото дневник и други.

Събитийният формат е насочен към усвояването на културно-цивилизационен опит от учениците и приобщаването им към обществото на основата на традициите, родовата и общностна памет, културните и социализационни практики, преодоляване на нагласите към различни обществено формирани табута, забавление по време на ритуални и групови празници. Три основни типа събитийно организирани дейности се използват:

✓ *Празниците* и тяхната развлекателна трансформация в хепънинги, публично организирани срещи, лични и групови събития също демонстрират своя образователен потенциал като анимиран събитийен формат.

✓ *Пърформансът и неговите варианти като арт-инсталации и възстановки*, които се появяват като феномен на градската култура, която иска да направи публична презентация на идеи от различно субкултурно равнище- попкултурата, анти-културата или енкултурните тенденции. Пърформансът сблъсква публиката си с табута, които дискретно, индиректно и активно търсят своето обществено и културно приобщаване.

✓ *Игрите* като анимационна, образователно- развлекателна дейност, която води играещия субект по различни пътища към откриването на нови, субективно значими светове.

Във всички тези дейности се очертава и развива фигурата на един нов тип учител или водещ- Учителят в роля, Драма учителят или Аниматорът, който става организатор и непосредствен участник в анимираните празници, пърформанси или игри.

Тези феномени са насочени към постигането на когнитивни, афективни, психомоторни и екзистенциално ориентирани образователни цели от високите нива, заради съдържащата се в тях ориентация към индивидуална и екипна рефлексивност, аналитичност, творчество и самокритичност в

изпълнението.

В тази глава са представени различни варианти за организиране на обучителни дейности в практически план, които са от личния опит на автора. Представени са и инварианти на арт анимирани дейности и процеси , създадени върху базата на практики на утвърдени европейски неформални организации.

В глава трета на монографията е представена една изследователска парадигма, основана на опита на автора от работа с учители. Учителите са включвани последователно и системно в работа по различни арт анимирани проекти като консултанти, ръководители, съучастници, членове на екипи. Работата е многогодишна и в групата от изследвани и наблюдавани лица, както и във фокус групите са включени и учители, които не са работили по подобни проекти. Изследването е представено само в своя констатиращ етап , за да утвърди идеята на автора за необходимостта от дълбока промяна в образователната система, която да стимулира учителите в търсене на нови подходи, които в своето разнообразно, системно и целенасочено включване могат да доведат до промяна в качеството на образованието в България.

Монографията е илюстрирана чрез снимки и картини от личния архив на автора, както и със снимки и картини от интернет пространството, свободни от авторски права.

Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд

2. Модел на образователна драма в училище (2014)

Университетско издателство. СУ „Св. Климент Охридски“. (173 печатни страници).

В монографията е представен авторски теоретико-приложен модел на образователна драма, наречен “Училищна образователна драма”. Обосноваването му като “училищен модел” се налага поради една характерна нагласа, проявяваща се сравнително отчетливо в различни варианти в българската образователна теория, практика и традиция, а тя е че използването на образователна драма, образователен театър или други сродни формати, произтичащи от интеграцията на театъра и образованието, обичайно се приемат като характерни за извънучилищните, извънкласните дейности или онези активности, които са свързани със свободното време на учениците. Това наложи дефинирането и презентацията на модела на образователна драма като училищен, за да се подчертае неговата особена значимост за училищното образование и функционирането му като ефективен модел за обучение. В монографията са посочени многобройни обучителни, възпитателни, социализиращи и културно-ценностни резултати при използването на образователна драма в европейски и световен мащаб. В тяхната свързаност и перспектива е презентиран Модел на Училищна Образователна Драма като развиващ отделната личност в контекста на групови и индивидуални преживявания, формирани в специално конструирана чрез драма техники и събития среда, в която се осмисля, анализира, интерпретира и оценява личен и групов преживелищен опит. В хода на многоаспектен обучителен, ролеви и научен анализ се показва как в практико-приложен план учениците могат в рамките на няколко учебни часа да достигат до цели от високите когнитивни нива, което е предпоставка за определянето на модела като високо продуктивен и достигащ високо качество в образованието. Използвана е таксономията на Б. Блуум като когнитивна основа, ориентир и перспектива в образователен план. Разработени са всички инструменти, които операционализират модела като когнитивен, групов и личностно ориентиран. Подробно се презентира планирането и осъществяването му на съдържателно, процесуално и поведенческо ниво. Съдържателният компонент е проектиран в драма историите, които се трансформират в сценарийни или стори-проекти, които се създават за целите на обучението от учителя, учениците или в съвместната им дейност. Процесуалният компонент се изгражда на етюден принцип, като отделните етюди се надграждат в процес на обучение, който гарантира постигането на цели от високите когнитивни нива. Поведенческият компонент

обхваща участието на учители и ученици като сценаристи, актьори, режисьори, продуценти, сценични асистенти, рекламни дизайнери и агенти, мениджъри или публика. Във всички роли учениците са насочвани към осмисляне, интерпретация и анализ на собственото си поведение, поведението на другите участници в процеса и екстраполация на преживяното върху реални събития и процеси. Функционирането на образователна драма в класната стая е представено чрез три проекта, а именно:

Първият е насочен към учителя и неговата активност като лидер в процеса на обучение. Той е представен чрез множество драма техники, които опосредстват по специфичен начин процеса на обучение във всичките му компоненти и могат да се използват от учителя в съвместната му дейност с учениците.

Вторият проект се състои в подготовката и изпълнението на учебно представление, което се осъществява като групов проект от един училищен клас, ръководен от учителя в ролята му на драма учител.

Третият проект е основан на импровизираните ролеви игри, разработвани по модела на училищна образователна драма т.е. чрез сътворяване на драма контекст, ролево изпълнение, анализ и оценяване на съвместната преживелищна дейност.

Във всеки от тези драма проекти са описани оригинални авторски драма техники. Те са включени в конкретни учебни планове или образователни теми, за да направят тяхното приложение естествено и постижимо за българската образователна система. Разработени са инструменти за презентация на драма историите и сценарийните продукти, инструменти за анализ и интерпретация на ролите и ролевите взаимодействия като карти за роля, актьорско изпълнение, ролеви взаимодействия или публика, инструменти за оценка на индивидуалните и груповите постижения като специфични за драма проектите критериални матрици. Всички те на приложно ниво подпомагат учители и ученици за сътворяване на собствени сценарии и използването им за постигане на цели от високите когнитивни нива по таксономията на Б.Блуум чрез последователно включване в училищна образователна драма.

В монографията са включени и авторски сценарии на обучителни представления, които ученици и учители могат да използват като готови ресурси и да осъществят на практика модел на училищна образователна драма, който ще ги подготви за следващия етап-самостоятелно сътворяване на сценарии за обучение по модела на училищна образователна драма.

В монографията е предложен речник на използваните понятия, доколкото лексиката на образователна драма е нова за училищното обучение и необходимостта от понятийна интерпретация е в интерес на разбирането и приложението ѝ.

Статии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

3. Мотивацията на учителите за приложение на нови идеи в образованието

Сп. Педагогика, година LXXXVIII, бр.2, 2016, стр.197-210.

Статията поставя въпроса за квалификацията на учителите на работното място. Проведено е изследване, което установява група мотиви, които подпомагат приемането на нови практики в училище за обучение на децата, насочени към постигане на високи когнитивни и афективни цели. Идентифицирани са и група мотиви, които дистанцират учителите от реално включване на иновативни педагогически решения в обучението. Инструменталната практика, която е използвана от автора е Образователна драма, която учителите до началото на проекта само са наблюдавали като зрители. Нейното включване като реален обучителен инструмент, в които те са изпълнители и експерти е изследвано посредством фокус групи и групово и индивидуално структурирано интервю. Формулирани са изводи относно реалните перспективи за продължение на квалификацията на учителите на работното място. Този тип квалификация е коментиран като важен и успешен в

постигането на високи цели в образованието и резултати адаптирани към конкретни ученици и учители.

4. Как да превърнем класната стая в сцена, на която децата учат. Драма техники.(2012)

В Сп. Педагогика Volume 84, №7, 2012.с.1146-1166.

В статията е представен авторов опит в областта на драма методите и тяхното приложение в урочната работа на учителите. Дефинирани са основни понятия, като етюд, роля и техника в драма обучението. Представени са оригинални авторски техники, които могат да се използват за обучение по различни теми в различни компоненти на урока и в неформалното образование. Всяка техника е подробно презентирана в методически план като част от модел на обучение, който прави възможно постигането на високи цели от когнитивен и афективен таксономичен порядък. Дадени са приложения на драма техниките, които могат да направят процеса на обучение интересен, ефективен и педагогически значим за учениците.

5. Образователен театър на сцената на неформалното образование

Сп. Педагогика, кн.1, 2018.

Представена е идеята за обучението чрез изкуство. Театърът е анализиран като сцена, която използва знанието в пиеси, които обучават изключително ефективно и посредством, които се постигат цели от високите когнитивни и афективни нива. Представена е концепцията на формацията „Образователен театър“ , който се трансформира в театър „Забавна наука“. Анализира се уникален модел на обучение като формат на неформалното образование, който непрекъснато се променя, следвайки както своята оригинална, педагогически обусловена концептуалност, така и световни образователни практики, изградени на визуална и театрална основа. Проследена е и трансформацията му от един инструкторски ориентиран обучителен модел в интерактивен модел, който включва учениците и допринася за придобиването на знания и умения още по време на самото представление.

Моделът на обучение и разгърнат като модел, който включва децата в представлението в три различни роли: зрители, партньори в обучението и

анализатори на собствените си наблюдения и преживявания. Очертана е перспективността в смяната на парадигмата от модел, основан като формат с компоненти: Watch, Play and Write („Гледай“, „Играй“ и Пиши“) във формат от типа: Watch, Interact and Analyze („Гледай“, „Включи се“ и „Анализирай“), който се утвърждава от автора и екипа на театъра като значим за обучаваните и образованието.

6. Стратегии за организиране на диференцирано обучение (2018)

Сп. Педагогика, кн.5, 2018.

Предложени са три стратегии за организиране на обучение в класната стая като отговор на въпроси и проведено изследване сред учители и експерти, работещи в системата на средното образование. Всяка стратегия е съвкупност от мотивационна, методическа и аналитична част, които са детайлно обяснени чрез примери от практиката. Защишава се идеята за постигане на високи цели в обучението с всички ученици, която се основава на използването на специфични стратегии базирани върху диференциацията. Обоснована е същността на диференциацията и важноста от нейното използване и за ученици със СОП. Разработени и представени са стратегиите: Различни умения, Партньорство и Повече практика и подкрепа. Изложението е направено под формата на ръководство за приложна работа за студенти и учители, които се вдъхновяват от работещи и свежи идеи за професионално осъществяване на диференциран подход в обучителната практика.

Статии и доклади, публикувани в *нереферирани* издания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни токове

7. Теорията и педагогическата практика (2009)

В Сб. „ Моето педагогическо ежедневие” , С. 2009 г. с. 9-15., ISBN 978-954-9493-21-4

Връзката между науката и практиката и между

образователната теория и практика е разгледана през възгледите на социалния антрополог Пиер Бурдийо и на образователния изследовател Робърт Славин. Очертани са неясните, противоречиви или взаимно обогатяващи се линии на теоретико-практическата свързаност. Като важен проблем е поставен процесът за неотложното във времето вземане на педагогическо решение от учителя в ежедневната му педагогическа дейност. Разгледан е въпросът за професионализмът на учителя в контекста на конкретни примери, които предполагат приложението на релевантни за тяхното решаване теории. Търсят се отговори на въпросите като “Има ли наистина ефективно приложение на теориите?”, “Как учителят да се превърне в добър потребител на наука?” и “Има ли формула на успеха при взимането на педагогическо решение?”.

8. Нравственото възпитание на децата в контекста на социалното действие (2010)

В Сб. „Духовно-нравствено развитие на учениците от началния етап на основната образователна степен” С. Изд. Звезди, 2010.с. 7-12., ISBN 978-954-07-3569-6

В статията се поставя въпросът за нравственото възпитание на учениците и как може да бъде подпомогнато от учителя и от родителите. Подкрепа за предложените идеи е потърсена в теорията на М. Хофман, която се разглежда като продължаваща и обогатяваща идеите на Ж. Пиаже и Л. Колбърг. Като централен проблем са разгледани бедността и неблагоприятията в личния живот, които провокират учениците към състрадание и желание за активна нравствена подкрепа. Анализирани са разговорът като метод, който може да бъде насочван от родителите или учителите така, че да провокира чувствителността и естествената склонност на децата към просоциално поведение. Предложена е изследователска карта, която върху основата на игра на асоциации да подпомогне учителите във воденето на разговор с дете или група деца и последващо занятие, в което учениците да споделят или измислят истории, които да обогатят техния етичен репертоар от духовно-нравствени интерпретации и поведение, основано на идеята за лична подкрепа.

9. Neue akzente im Bulgarischen bildungssystem, (2010)

В сб. „Bildung und Religion im Wandel”, Bulgarien-Osterreich (Hg.), Изд.

АБАГАР., 2010.с. 121-128.,ISBN 978-954-427-867-0

Нови акценти в българската образователна система (2010)

В Сб. Образованието и религията във време на промяна. България-Австрия. Изд. АБАГАР., 2010.с. 121-128.,ISBN 978-954-427-867-0

В статията се анализира ролята на училището като институция, която е насочвана от мултикултурното ни общество да промени ценности и нагласи, които са били водещи за недемократичното общество и училище в България, които обаче продължават да доминират като нагласа сред голяма част от учителите и родителите. Анализират се стереотипите, които българската нация преодолява по пътя на промяната на обществото като водещите измежду тях са, че българската образователна система е една от най-добрите в света, което означава, че не се нуждае от реформиране и вторият стереотип, който се свързва с идеята, че образователните системи по правило се изграждат отгоре надолу т.е. че идеите на управляващите, а не на гражданското общество са в основата на съдържанието на образованието и изборът на методи и подходи в обучението и възпитанието. Критично се оценяват проблемите, които са принудени да преодоляват учениците: ориентираността към запаметяване; дисциплинарният подход, изградени върху формалното присъствие; липсата на мотивация за учене в системата на държавното образование и отпадането на ученици. Посочват се решения като промени в структурата и подходите, които да се фокусират върху ученика и акцент върху качеството на образованието, което да рефлектира върху финансирането на училищата.

10. Основни правила за дизайн на образователна анимация.

Проект “Забавна наука”. (2016)

В Сб. Нова идея в образованието, България, Бургас, БСУ, 2016., с. 249-257. ISBN 978-619-7126-28-0

В статията е отразена възможността за по-честото включване в обучението на образи, които трансформирайки се в роли формират драматично взаимодействие, в което учениците искрено желаят да се включат. Вниманието е към проект за това върху какви основни идеи, конкретизирани като принципни правила се конструира образователната анимация? Принципите на филмовата и развлекателната анимация са интегрирани в образователен процес на

създаване на анимационни продукти и процеси за образователни цели. Представен е проект, в който се включват различни субекти: учители, студенти, ученици и родители. Той се нарича: Забавна наука. Той е задействан и са очертани неговите резултати: създаването на екипен модел от лидери с различна експертиза и талантливост и включването им в творческа работа; концентрация на екипа към високи цели и спазване на реда и сроковете; екипът успешно преодолява трудности в работата с деца, които биха създали напрежение, ако тази дейност се осъществява само от един лидер, който неизбежно трябва да поеме всички роли- мотивиращ лидер, екипен модератор, концентриран в творческата работа и съблюдаващ сроковете и графика. Проектът доказва, че работата в екип позволява много успешно да се съблюдают правилата на професионалната образователна анимация, защото експертизата на всеки обогатява практическото изпълнение на проекта.

11. Анимирани образи в арт-анимацията, проектирана за образователни цели (2018)

В Сб. 130 години университетска педагогика, изд. Просвета, С. 2018. с.131-145.,

I

S   Статията разглежда образованието като процес, който може
да включи различните групи образи в своята процесуална-съдържателност:
Графично фасилитиращи образователния процес образи; преживелищно
обогатяващи образователния процес образи и мултисензорно ориентиращи
образователния процес образи. Осветлява се идеята за образа като
анимационно ориентиран образователен феномен, който става възможен
чрез анализ на два процеса- семиотичен и прагматичен, които се проектират по
своеобразен начин в образователния процес. Статията прави преглед на
раждането на анимацията като феномен в културен, образователен аспект и
икономически аспект- кино, култура, изкуство, образование, училище,
индустрии.

12. Арт практиките в България в контекста на устойчивото развитие.(2020)

В Сп. Управление и образование. Том 16(3) ISSN13126121 с.83-90.

В статията се разглеждат различни решения, проблеми и перспективи за развитие на европейските идеи за *ARTinED* или Изкуството в Образованието и тяхното пренасяне и реализация в България. Посредством тях се налага идеята за огромната необходимост в Европейски мащаб от търсене на нови идеи в областта на теорията на образование чрез изкуство и на нейната практика като методология за стимулиране на креативността на учениците в училищното обучение и в неформалното образование. Върху базата на понятия като „креативни и ре-креативни индустрии”, „предприемаческа култура”, „национална идентичност и антропология” „култура, спорт и развлечения”, „творчески индустрии” са формирани перспективи за развитие. Тези идеи, проекти, практики в обучението на учители и ученици, практически решения в училищното обучение и висшето образование и са представени в подкрепа и в синхрон на голямата Европейска идея за устойчиво развитие.

Изкуствата винаги са играли изключителна роля в развитието на творческия потенциал на ученика, на себепредставянето му и в поддържане на интереса му за учене и образование. Те са важни, особено когато не се представят в учебния план за средното образование като отделни предмети, а се интегрират в учебната програма на традиционно приеманите като важни академично ориентирани предмети. Арт образователните практики, представени в образование чрез изкуство, театър в образованието, образователна драма или образователна арт анимация, конструирани и осъществявани като интерактивно функциониращи инструменти за обучение са сфера със специфично културно-образователно, икономико-социално, анимационно-релаксиращо и ценностно-формиращо влияние за устойчивото развитие на съвременното общество. Анализирани са като функциониращи на различни равнища на свързаност със образованието и като специфични феномени на самата концепция за устойчиво развитие.

Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа

1. Да бъдеш гражданин. Книга за учителя. Теми по гражданско образование за часа на класа (2010)

Изд. Просвета, ISBN 978-954-01-2472-8

Представената книга е предназначена за началните учители, които провеждат часове по гражданско образование. В ДООИ на Република България се предвиждат цели от гражданското образование, които трябва да бъдат придобити от учениците от началното училище. В това ръководство за учителя са подбрани 11 (единадесет) теми, които водят до постигането на целите от ДООИ по гражданско образование за начален курс. Учителят може да използва книгата в часовете на класа. Към книгата е създаден и филм, в който доц. Радка Василева провежда два урока по гражданско образование с ученици от четвърти клас. Те са ресурс към учебната книга за учители и демонстрират модела на обучение, който се препоръчва като успешен за формирането на гражданска компетентност. Темите са представени чрез стандартна структура, която авторите приемат и аргументират. Тя включва:

1. Информация за учителя от идеи и факти, които могат да му послужат за формиране на опори в съдържателен план.
2. Любопитни факти от типа на: „Знаете ли, че...“ и „Речник“, които имат за цел да фокусират вниманието на учениците към актуални и значими за тях неща, които насочват интереса и дейността им към това да са активни, информирани и достойни граждани на България, Европа и света.
3. Идеи за конкретна работа на учителя по всяка тема като игри, упражнения, казуси, драматизации, ребуси. Всяка дейност е конкретно описана и са дадени идеи за интерпретации и рефлексии с учениците, които правят работата на учителя завършена и конструктивистки ориентирана.
4. Ресурси. В книгата са добавени и учебни ресурси като работни листа, документи, текстове или адреси на специализирани сайтове, които учителите могат да използват в работата си.

Шест от темите са разработени от доц. д-р Радка Василева и те са:

Моето семейство;

- ✓ Аз общувам с другите;
- ✓ Аз избирам професия;
- ✓ Аз имам идея за бъдещето;
- ✓ Аз съм гражданин на моята държава и
- ✓ Аз се грижа за здравето си.

Тази книга за учителя е съпътствана от обучение на начални учители, което е провеждано в рамките на три години (2010-2013) в цялата страна. Обучението е осъществено от Радка Василева и Силвия Цветанска (заедно и поотделно) в рамките на благотворителна кампания на Фондация Просвета и Ротари клуб -България.

List and summaries of the scientific publications of Assoc. Prof. Dr. Radka Vasileva for participation in a competition for the academic position of "Professor" under 1.2. Pedagogy (Pedagogy, Animation and Education)

Habilitation work

Monograph

Art animation in education. Teachers and students in dramatic interaction (2020)

University Publishing House, Sofia University "St. Kliment Ohridski "(268 printed pages in two columns.)

The monograph presents an author's, specific as a theory and practice approach in education, which is defined as Art animation. It is presented in many ways, ie. as a simultaneous functioning in the fields of philosophy, pedagogy, art and social sciences.

1. It is analyzed in the context of its historical-value, theoretical and applied connection with various philosophical, psychological, sociological and pedagogical approaches, which makes it extremely important as history and confirms it as an important necessity for our time. Its beginning is traced through cultural-historical and socio-pedagogical interpretation of art animated practices, which gradually become specific with their pictorial, experiential and scientific impact phenomena of visual art and education.

2. Theories at the active, experiential, interpretive and reflexive level for achieving authentic ideas about what is happening, the relations with the groups and the society, as well as for the formation of skills for group work. Included here are theories of experiential learning (D. Kolb); the theory of learning by doing - John Dewey; theories of reflective learning and the resulting learning styles (D. Kolb, Honey and Mumford,

Silverman and Felder, Ryding and Raynor); collaborative learning / Johnson and Johnson, R. Slavin et al. /

3. Theories based on the dramatic interaction to achieve intelligence and existential awareness, which correlate with art animation in education, namely: theories of existential tendencies (Abelano, W. Frankl, R. May, J. Yalom, etc.); the theory of originality (Maltzman); theory of numerous intelligences, emotions and emotional intelligence (H. Gardner, D. Golman).

4. Theories based on visual and multisensory approach to achieve innovative ideas, philosophical thinking and environmental awareness. This group analyzes the theory of double coding (Pavio), the theory of lateral thinking (Edward de Bono), the theory of context-based learning (Brown, Greno, Moore), the theory of learning by discovery (J. Brunner) and the theory of the multisensory principle (I.Merdjanova).

It is defined as an art animation approach in education, which is revealed through dual projected educational trends that are representative of it and form their sustainability through mutual penetration and preservation of their specificity.

1. Involvement of trainees in processes or activities that seek to mimic processes or activities similar to the actual ones, i.e. with unidentified and unclear truth and in those with established as true scientific factuality and procedurality: The approach is animated because it interprets the content of education, includes processes for reaching knowledge, uses a learning environment and prefers learning activities similar to the actual ones. brings to life in an imaginary plane the studied phenomena by simulating and imitating everything, in all ways and everywhere, wherever and because they resemble the real, i.e. animates components of the educational content while staying in them, processes the real experiences of the learners for their own purposes and strives to evaluate the phenomena and experiences as similar to the real ones. A specific hyperreality is created, but not deprived of a sensitive sense of atmosphere, but filled with life, which depicts real life prototypes working in historical terms, modern

dimensions and the world of the imaginary future. This determinant of art animation in education places it on the perimeter of postmodern culture and is a manifestation of the cultural changes that took place in the twenty-first century.

2. Continuous contextual change and movement in search of social, community sustainability, personal meaning combined with relative sustainability coded in scientific achievements: Another reason to define this approach as animated is the work of teachers and students in a context that is constantly changing and movement, as phenomena and events in reality happen - constantly moving and changing because of the upgrading educational goals set by the participants themselves in the course of the action or changing into new ones, due to the discoveries that individuals and groups make in the unbalanced pre-environment, resembling the real one. Interpretive analyzes and learners' reflexivity are a resource that is used for constant movement in change and reaching temporary solutions that seek their life confirmations and scientific evidence. Learners learn the preferences of their environment (habitus), which creates a sense of their place in society, where they will feel the reality around them in full harmony with their inner self.

The associations between the accumulated equity and that of scientifically substantiated achievements turn the acquired knowledge into legitimate and corresponding to the standard acquisition of new knowledge, which relaxes the unstable Student and gives him confidence as a social and scientific researcher.

3. Educational art activities seeking synchrony with scientific hypotheses, concepts and achievements: The art characteristic is transferred to the education of art and its possibilities to include students in stage, visual and event designed activities in which they themselves or with the scientific and pedagogical support of their Teachers

and co-participants will reach an understanding, solutions, ideas or assessment of the studied phenomena as artists in different fields of science and art do. Thus, students will be guided by rationality, common sense and scientific standards in formulating statements, but will reach ideas, concepts, statements, images, values and meanings as a combination of rational thinking of scientists and the artist's playful attitude to and in them. .

4. Experience in a specific educational environment and practice of the experience (reflexivity): Contemporary art will be used as an environment to carry out experience-oriented learning. Working out group and individual experiences will guide students in ideas about the world, society and their participation in it is precisely these group processes that are important to their lives. Simulated as real experiences can have the ability to give meaning to their lives and give them personal, social and cultural significance.

The monograph argues and defends the idea that training is based on group meetings, shared experiences, work in imaginary and similar to the real environment, numerous feedback, role incarnations and interactions, group and individual art projects, shared interpretations, reflexivity and self-reflexivity, which is supposed to enrich in its unique connection such as content, procedurality and activities: group and personal experience, due to the many specific activities designed in the production of specific art;

- ✓ increase the mental and behavioral capacity, as well as the affective abilities, due to the shared, interpreted and reflexively acquired behaviors and feelings and

- ✓ favor the personal development of students by directing them to make sense of existential ideas about their own lives, themselves, others and the meaning of what is happening; on an existential level generate in students philosophical ideas about work, business and relationships between people;
- ✓ Enrich students' culture with interpretations of education, art, science, social, community and cultural heritage;
- ✓ form meaningful civic and political reflections on society. on an existential level generate in students philosophical ideas about work, business and relationships between people;
- ✓ Enrich students' culture with interpretations of education, art, science, social, community and cultural heritage;
- ✓ form meaningful civic and political reflections on society.

The use of animated (lively) images that trigger in a specific way the mental, behavioral and affective resources of students;

- ✓ the atmosphere of openness, which in practice we associate with tolerance for the ideas of all involved in the educational process;
- ✓ fun, which means positivity and goodwill and tolerates the desire for unusual experiments for the sake of experimentation;
- ✓ allows self-irony and humorous attitude to what is happening in the learning group;
- ✓ playfulness, which we associate with mutual stimulation of students to deliberately try unconventional ways, ie. irrational in the name of the game as a leisure activity that seeks to activate the research potential of the learners.

The education organized in this way draws its life from science and art; gives roles to students who are roles of both scientists and actors; involves

students purposefully in unstructured and unbalanced series of pedagogical interactions, in which the occurrence of similar to real or imaginary situations is deliberately simulated, ie. animates the pedagogical; plays with students and entertains them, but only to penetrate deeper into the essence of scientifically formulated problems and to increase the motivation to seek new knowledge; makes students make their own interpretations of what is happening, which builds on new, individually nuanced ideas scientific analysis; stimulates them to reflexivity, which creates a meaning that turns the student into a seeker, who realizes in a new way everything that happens in the educational process.

All this in

art laboratories acquires knowledge in a relatively independent way. , can interpret them in many ways and is reflexively adjusted to his own behavior and anything that could activate him for new and new changes.

This person is able to acquire the knowledge he needs as a necessary scientific basis among pre-planned and didactically meaningful scientific content, but also to acquire new knowledge in a relatively independent way to guide him successfully and effectively in the world, to support his personal adaptation to it and turn it into an engine of social, community and individual change, which are charged with new meaning and form new values.

In this conceptually organized first part of the monograph are presented the specific, according to the author, components of Art animation in education. As such, the image and its specificity in education are analyzed; the animation of images for educational purposes; the role, entering the role and its educational significance; the interpretation in the art animation approach and the reflection and reflexivity, which draw a new perspective for the development and education of the personality. The special importance of the

image and its animation, its transformation into roles and role interactions and its importance for the achievement of educational goals, as well as for the transformation of education into increasingly dependent on the quality of imagery are emphasized. The answers are sought in the specifics of animated images for pedagogical purposes.

Principles for animating images for educational purposes are also presented, which turn them into reliable tools for achieving educational goals, for creating animated images by teachers and students.

The role, role incarnation, role interactions are analyzed, which outline pedagogical perspectives for the learners and reveal to them meaning in education and through education, which enrich their idea not only of human relationships, but also of functioning and meaning to learn, work or interact with others.

Interpretation is analyzed as a phenomenon that occupies a central place in various philosophical, psychological and sociological paradigms. Its pedagogical substantiation outlines a specific circle of interpretation in which the individual learns to share with others his personal thoughts and experiences and to gradually form new knowledge, which is constructed authentically, integrating the views of peers with whom this knowledge was acquired and their own views.

As a specific component of the art animation approach, a component is presented in which the participants reflect on their own experiences and those of others. Different conceptions of reflexivity are referred to. An author's model is also presented, which corresponds directly to the educational goals of art animation. It combines levels of cognitive, affective

and psycho-motor order that are operationalized to assist students in achieving meaningful, personally meaningful educational arguments.

The second chapter of the monograph presents three different groups of projects that create the art animation approach in education. Each of these groups of projects integrates different art animated educational techniques, practices and phenomena. The author defines them as different formats based on a dominant art animated phenomenon, namely:) Educational-experiential projects, based on the entry of the participants in the training into a role as a central phenomenon, outlining the dimensions of Stage, role-behavioral, reflective format;

- ✓ Educational and artistic projects based on the phenomenon of pictorial images such as drawings and photographs, which frame a pictorial, visual, multi-sensitizing format and
- ✓ Socio-cultural projects based on the event as an educational and entertainment phenomenon that defines an event and entertainment format in an open formative environment.
- ✓ The stage format is essentially connected by entering the role with the processes of personal identification; formation and reflection on personal and group experience; experience in learning and teaching through the use of art techniques typical of drama and theater. Two main types of stage-organized activities are applied in its implementation:
- ✓ Educational drama, represented by drama didactic games, role-playing games, improvisations, mimes, simulations, process-drama and play; all of them are presented in detail both in theoretical and in practical terms. Specific lesson applications are given, which are conceptually argued and methodically

developed through specific lesson examples. Of particular interest are the author's versions of the process-drama with a pictorial image and the process-drama in an event.

- ✓ The play as an educational performance by children for children is also presented in detail in stage and educational version.

Educational theater, developed for the purposes of education and upbringing, and for solving social problems and conflicts is presented as an author's version, which has been developed and operated without interruption since 1995. It was implemented in a variant of a directive leadership model in the period from 1995 to 2009 and transformed into a model with a constructivist profile from 2009 to today.

His current presentation is determined by plays built on dilemmas, interactions with the audience and reflexivity at the end of the performances. A new type of conflict resolution development is developed, in which the audience participates in the choice of behavioral strategies for the characters and predetermines the development of the action. This new approach is made because of the experiment that will allow finding better and better life solutions in events and processes similar to the real ones. The orientation towards adaptation and adaptation of the plays with the choice of the audience defines the theatrical-educational system of educational theater as a constructivist and research model focused on the development not only of knowledge but also of the affective nature in the student's personality through typical techniques of art animation approach.

The picture format works for students' ability to communicate their ideas and experiences through images such as painted pictures, models, graphics and photos made by themselves as stories and scripts.

- ✓ Drawings that are made by students such as comics, graphic novels, illustrations of texts and books.
- ✓ Photos composed as popular projects Photo-Voice, Photo Book, Photo Diary and others.

The event format is aimed at the assimilation of cultural and civilizational experience by students and their integration into society based on traditions, family and community memory, cultural and socialization practices, overcoming attitudes to various socially formed taboos, entertainment during ritual and group holidays. .

Three main types of event activities are used: Holidays and their entertainment transformation into happenings, public meetings, personal and group events also demonstrate their educational potential as an animated event format.

- ✓ Performance and its variants such as art installations and reconstructions that appear as a phenomenon of urban culture, which wants to make a public presentation of ideas from different subcultural levels - pop culture, anti-culture or encultural trends.
- ✓ The performance confronts its audience with taboos, which discreetly, indirectly and actively seek their social and cultural inclusion.
- ✓ Games as an animation, educational and entertaining activity, which leads the playing subject in different ways to the discovery of new, subjectively significant worlds.

In all these activities the figure of a new type of trainer or presenter emerges and develops - the Teacher in a role, the Drama Teacher or the

Animator, who becomes an organizer and a direct participant in the animated holidays, performances or games. These phenomena are aimed at achieving cognitive, affective, psychomotor and existentially oriented educational goals from high levels, due to the contained orientation towards individual and team reflexivity, analyticalness, creativity and self-criticism in performance. This chapter presents various options for organizing training activities in practical terms, which are from the personal experience of the author. Invariants of art animated activities and processes, created on the basis of practices of established European informal organizations, are also presented.

Chapter three of the monograph presents a research paradigm based on the author's experience of working with teachers. Teachers are consistently and systematically involved in work on various art animated projects such as consultants, managers, participants, team members

The work is multi-year and in the group of researched and observed persons, as well as in the focus groups are included teachers who have not worked on similar projects. The research is presented only in its ascertaining stage in order to confirm the author's idea of the need for a profound change in the educational system, which should stimulate teachers in search of new approaches, which in their diverse, systematic and purposeful inclusion can lead to quality change of education in Bulgaria. The monograph is illustrated with photos and pictures from the author's personal archive, as well as with photos and pictures from the Internet space, free of copyright

Published monograph, which is not presented as a major habilitation thesis

Model of educational drama in school (2014)

University Publishing House. SU "St. Kliment Ohridski ". (173 printed pages).

The monograph presents an author's theoretical-applied model of educational drama, called "School educational drama".

The monograph presents an author's theoretical and applied model of educational drama, called "School educational drama". Its justification as a "school model" is necessary due to a characteristic attitude, manifested relatively clearly in different variants in the Bulgarian educational theory, practice and tradition, and it is that the use of educational drama, educational theater or other related formats arising from the integration of theater and education are usually considered to be characteristic of extracurricular, extracurricular activities or those activities that are related to students' free time. It is the definition and presentation of the model of educational drama as schools in order to use professional news significance for school education and its functioning as an effective model of learning. The monograph presents numerous educational, upbringing, socializing and cultural values in various educational dramas in Europe and worldwide.

In their connection and perspective, a Model of School Educational Drama is presented as developing the individual in the context of group and individual experiences, formed in a specially constructed through drama techniques and events environment in which personal and group experience is considered, analyzed, interpreted and evaluated. . In the course of multifaceted educational, role and scientific analysis it is shown how in a practical-applied plan students can reach goals of high cognitive levels within a few lessons, which is a prerequisite for defining the model as highly productive and reaching high quality in education.

B. Bloom's taxonomy was used as a cognitive basis, landmark and perspective in terms of education. All tools have been developed that operationalize the model as cognitive, group and personality oriented. Its planning and implementation are presented in detail at the substantive, procedural and behavioral level. The content component is designed in drama stories, which are transformed into script or story-projects, which are created for the purposes of learning by the teacher, students or in their joint activities.

The procedural component is built on the etude principle, as the individual etudes are upgraded in a learning process that ensures the achievement of goals from high cognitive levels. The behavioral component includes the participation of teachers and students such as screenwriters, actors, directors, producers, stage assistants, advertising designers and agents, managers or audiences. In all roles, students are focused on comprehending, interpreting and analyzing their own behavior, the behavior of other participants in the process and extrapolating the experience to real events and processes.

The functioning of educational drama in the classroom is presented through three projects, namely: The first is aimed at the teacher and his activity as a leader in the learning process. It is presented through many drama techniques that mediate in a specific way the learning process in all its components and can be used by the teacher in his joint activities with students. The second project consists in the preparation and implementation of a training performance, which is carried out as a group project of a school class, led by the teacher in his role of drama teacher. The third project is based on improvised role-playing games, developed on the model of school educational drama, ie. by creating a drama context, role performance, analysis and evaluation of the joint experiential activity.

Each of these drama projects describes original authorial drama techniques. They are included in specific curricula or educational topics in order to make their application natural and achievable for the Bulgarian educational system.

Tools have been developed for the presentation of drama stories and screenplay products, tools for analysis and interpretation of roles and role interactions such as role cards, acting, role interactions or audiences, tools for assessing individual and group performance as drama project-specific criteria matrices. . All of them at the applied level help teachers and students to create their own scenarios and use them to achieve goals of high cognitive levels in the taxonomy of B. Bloom through consistent involvement in school educational drama.

The monograph also includes author's scenarios of educational performances, which students and teachers can use as ready resources and implement a model of school educational drama, which will prepare them for the next stage - independent creation of scenarios for learning on the model of school. educational drama.

The monograph offers a glossary of concepts used, as the vocabulary of educational drama is new to schooling and the need for conceptual interpretation is in the interest of understanding and applying it.

Articles published in scientific journals, referenced and indexed in world-famous databases of scientific information

1. The motivation of teachers to apply new ideas in education

In: *Pedagogy*, year LXXXVIII, issue 2, 2016, pp.197-210.

The article raises the question of teacher qualifications in the workplace. A study was conducted that established a group of motives that support the adoption of new practices in school for children's education, aimed at achieving high cognitive and

affective goals. A group of motives has been identified that distance teachers from the actual inclusion of innovative pedagogical solutions in teaching. The instrumental practice used by the author is Educational Drama, which the teachers only observed as spectators until the beginning of the project. Its inclusion as a real training tool in which they are performers and experts was explored through focus groups and group and individual structured interviews.

Conclusions are formulated regarding the real prospects for continuing the qualification of teachers in the workplace. This type of qualification is commented as important and successful in achieving high goals in education and results adapted to specific students and teachers.

2. How to turn the classroom into a stage where children learn. Drama Techniques (2012)

In: Pedagogy Volume 84, №7, 2012.p.1146-1166.

The article presents the author's experience in the field of drama methods and their application in the classroom work of teachers. Basic concepts such as sketch, role and technique in drama training are defined. Original author's techniques are presented, which can be used for teaching on different topics in different components of the lesson and in non-formal education. Each technique is presented in detail in methodological terms as part of a learning model that makes it possible to achieve high goals of cognitive and affective taxonomic order. Applications of drama techniques are given, which can make the learning process interesting, effective and pedagogically significant for the students.

3. Educational theater on the stage of non-formal education

In: Pedagogy, book 1, 2018.

The idea of learning through art is presented. Theater is analyzed as a stage that uses knowledge in plays that teach extremely effectively and through which goals from high cognitive and affective levels are achieved. The concept of the formation "Educational Theater" is presented, which is transformed into a theater "Fun Science". A unique model of education is analyzed as a format of non-formal education, which is constantly changing, following both its original, pedagogically determined conceptuality and world educational practices, built on a visual and theatrical basis. Its transformation from an instructor-oriented learning model into an interactive model, which includes students and contributes to the acquisition of knowledge and skills during the performance, is also traced.

The model of learning and deployed as a model that includes children in the performance in three different roles: spectators, learning partners and analysts of their own observations and experiences. The perspective of changing the paradigm from a model based as a format with components: Watch, Play and Write (Watch, Play and Write) to a format like: Watch, Interact and Analyze "and" Analyze "), which is confirmed by the author and the team of the theater as important for students and education.

4. Strategies for organizing differentiated training (2018)

In: Pedagogy, book 5, 2018.

Three strategies have been proposed for organizing classroom learning in response to questions and a survey conducted among teachers and experts working in the secondary education system. Each strategy is a set of motivational, methodological and analytical part, which are explained in detail through practical examples. The idea

of achieving high goals in learning with all students, which is based on the use of specific strategies based on differentiation, is defended. The essence of the differentiation and the importance of its use for students with SEN are substantiated. Strategies have been developed and presented: Different Skills, Partnership and More Practice and Support. The exhibition is made in the form of a guide for applied work for students and teachers, who are inspired by working and fresh ideas for professional implementation of a differentiated approach in teaching practice.

Articles and reports published in non-peer-reviewed journals with scientific review or published in edited collective volumes

1. Theory and pedagogical practice (2009)

In : "My pedagogical daily life", S. 2009 pp. 9-15., ISBN 978-954-9493-21-4

The connection between science and practice and between educational theory and practice has been examined through the views of the social anthropologist Pierre Bourdieu and the educational researcher Robert Slavin. The vague, contradictory or mutually enriching lines of the theoretical-practical connection are outlined. An important problem is the process of urgent pedagogical decision-making by the teacher in his daily pedagogical activity. The question of the professionalism of the teacher is considered in the context of specific examples, which presuppose the application of theories relevant for their solution. Answers to questions such as "Is the theory really effective?", "How can a teacher become a good user of science?" and "Is there a formula for success in making a pedagogical decision?".

2. The moral education of children in the context of social action (2010)

In : "Spiritual and moral development of students from the initial stage of the basic educational degree" S. Ed. Stars, 2010.p. 7-12., ISBN 978-954-07-3569-6

The article raises the question of the moral education of students and how it can be supported by the teacher and parents. Support for the proposed ideas was sought in the theory of M. Hoffmann, which is seen as continuing and enriching the ideas of J. Piaget and L. Kohlberg. Poverty and unhappiness in personal life, which provoke students to compassion and desire for active moral support, are considered as a central problem.

Conversation is analyzed as a method that can be directed by parents or teachers so as to provoke children's sensitivity and natural propensity for prosocial behavior. A research card has been proposed to help teachers, based on a game of associations, to have a conversation with a child or group of children and a follow-up lesson in which students share or invent stories to enrich their ethical repertoire of spiritual and moral interpretations and behavior. based on the idea of personal support.

3. New accents in the Bulgarian education system, (2010)

In: "Education and Religion in the Land", Bulgaria-Austria (Hg.), Izd. ABAGAR., 2010.p. 121-128., ISBN 978-954-427-867-0

The article analyzes the role of the school as an institution, which is directed by our multicultural society to change values and attitudes that were leading to the undemocratic society and school in Bulgaria, which, however, continue to dominate as

an attitude among many teachers and parents. The stereotypes that the Bulgarian nation overcomes on the path of society change are analyzed, the leading ones being that the Bulgarian educational system is one of the best in the world, which means that it does not need reform, and the second stereotype that is associated with the idea that educational systems are usually built from top to bottom, i.e. that the ideas of the government, not of civil society, are the basis of the content of education and the choice of methods and approaches in teaching and education. The problems that students are forced to overcome are critically assessed: the orientation towards memorization; disciplinary approaches based on formal presence; the lack of motivation for learning in the public education system and the dropout of students. Solutions are indicated, such as changes in the structure and approaches to focus on the student and an emphasis on the quality of education, which should reflect on the financing of schools.

4. Basic rules for the design of educational animation. Fun Science Project. (2016)

In: *New idea in education, Bulgaria, Burgas, BFU, 2016., pp. 249-257.* ISBN 978-619-7126-28-0

The article reflects the possibility for more frequent inclusion in the learning of images, which, transforming into roles, form a dramatic interaction in which students sincerely want to get involved. The focus is on a project on what basic ideas, specified as basic rules, are constructed educational animation? The principles of film and entertainment animation are integrated into the educational process of creating animation products and processes for educational purposes. A project is presented in which different subjects are involved: teachers, students, pupils and parents. It's called: Fun Science. It is activated and its results are outlined: the creation of a team model of leaders with

different expertise and talent and their involvement in creative work; concentration of the team towards high goals and observance of the order and terms;

The team successfully overcomes difficulties in working with children, which would create tension if this activity is carried out by only one leader, who inevitably has to take on all roles - motivating leader, team moderator, focused on creative work and meeting deadlines and schedules. The project proves that teamwork allows very successfully to follow the rules of professional educational animation, because the expertise of each enriches the practical implementation of the project.

5. Animated images in art animation designed for educational purposes (2018)

In: 130 Years of University Pedagogy, ed. Prosveta, S. 2018. p.131-145., ISBN 978-954-01-3930-2

The article considers education as a process that can include different groups of images in its procedural content: Graphically facilitating the educational process images; experientially enriching the educational process images and multisensory orienting the educational process images. The idea of the image as an animation-oriented educational phenomenon is highlighted, which becomes possible through the analysis of two processes - semiotic and pragmatic, which are projected in a unique way in the educational process. The article reviews the birth of animation as a phenomenon in cultural, educational and economic aspects - cinema, culture, art, education, school, industries.

6. Art practices in Bulgaria in the context of sustainable development (2020)

In: [Management and education. Volume 16 \(3\) ISSN13126121 p.83-90](#). The article discusses various solutions, problems and prospects for the development of European ideas for ARTinED or Art in Education and their transfer and implementation in Bulgaria. Through them, the idea of the great need on a European scale to search for new ideas in the field of theory of education through art and its practice as a methodology for stimulating the creativity of students in school education and non-formal education is imposed.

Prospects for development are formed on the basis of concepts such as "creative and recreational industries", "entrepreneurial culture", "national identity and anthropology", "culture, sports and entertainment", "creative industries". These ideas, projects, practices in teacher and student education, practical solutions in school education and higher education are presented in support and in line with the great European idea of sustainable development. The arts have always played an exceptional role in the development of the student's creative potential, his self-presentation and in maintaining his interest in learning and education. They are important, especially when they are not presented in the curriculum for secondary education as separate subjects, but are integrated into the curriculum of traditionally accepted as important academically oriented subjects.

Art educational practices presented in education through art, theater in education, educational drama or educational art animation, constructed and implemented as interactively functioning learning tools are an area with specific cultural-educational, economic-social, animation-relaxing and value-forming influence for the sustainable development of modern society. They are analyzed as functioning at different levels of connection with education and as specific phenomena of the very concept of sustainable development.

Published university textbook or textbook used in the school network
To be a citizen. A book for the teacher. Topics in Civic Education for
Class Hours (2010)

Ed. Education, ISBN 978-954-01-2472-8

The presented book is intended for primary teachers who conduct civic education classes. The SER of the Republic of Bulgaria envisages goals from the civic education, which must be acquired by the students from the primary school. In this guide for the teacher are selected 11 (eleven) topics that lead to the achievement of the objectives of the SER in civic education for primary school. The teacher can use the book in class. A film was created with the book, in which Assoc. Prof. Radka Vasileva conducts two civic education lessons with fourth grade students. They are a resource for the teacher's textbook and demonstrate the model of teaching that is recommended as successful for the formation of civic competence. The topics are presented through a standard structure, which the authors accept and argue. It includes:

1. Information about the teacher from ideas and facts that can serve him to form supports in terms of content.
2. Interesting facts such as: "Did you know that... ?" and "Vocabulary", which aim to focus students' attention on current and important for them things that direct their interest and activity to be active, informed and worthy citizens of Bulgaria, Europe and the world.
3. Ideas for specific work of the teacher on each topic such as games, exercises, case studies, dramatizations, puzzles. Each activity is specifically described and ideas for interpretations and reflections are given to the students, which make the teacher's work complete and constructivist oriented.

4. Resources. The book also includes learning resources such as worksheets, documents, texts or addresses of specialized sites that teachers can use in their work.

Six of the topics were developed by Assoc. Prof. Dr. Radka Vasileva and they are:

- ✓ My family;
- ✓ I communicate with others;
- ✓ I choose a profession;
- ✓ I have an idea for the future;
- ✓ I am a citizen of my country and;
- ✓ I take care of my health.

This book for teachers is accompanied by primary teacher training, which was conducted over three years (2010-2013) throughout the country. The training was conducted by Radka Vasileva and Silvia Tsvetanska (jointly and severally) as part of a charity campaign of the Education Foundation and the Rotary Club of Bulgaria.

